

Mesajlaşma Motivasyonları Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Adaptation of the Messaging Motivations Questionnaire into Turkish: A Validity and Reliability Study

Erol ESEN¹, Melda Meliha ERBAŞ²

¹ Sorumlu Yazar, Doç. Dr., Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Fakültesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye, erol.esen@cbu.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-8285-2666>)

² Dr. Öğr. Üyesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Fakültesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye, m_erbass1987@hotmail.com, (<https://orcid.org/0000-0001-8640-5356>)

Geliş Tarihi: 20.11.2021

Kabul Tarihi: 18.01.2022

ÖZ

Araştırmanın amacı, Trub ve Barbot (2019) tarafından geliştirilen Mesajlaşma Motivasyonları Ölçeğinin (MMÖ) Türkçeye uyarlanması, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılmasıdır. Ölçeğin uyarlama çalışması için bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören 278 üniversite öğrencisinden veri toplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği kanıtlarını ortaya koymak için Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmış, güvenilirliğini saptamak için ise Cronbach alfa katsayısına bakılmış ve test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. DFA sonucuna göre sekiz maddelik ölçeğin iki faktörlü yapısı (Kaçış ile Kendini İfade Etme) doğrulanmıştır. Yapılan analiz sonuçları MMÖ Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Mesajlaşma, ölçek uyarlama, geçerlik, güvenilirlik.

ABSTRACT

The aim of the study is to adapt the Messaging Motivations Questionnaire (MMQ) developed by Trub and Barbot (2019) to Turkish and to analyze the validity and reliability of the Turkish form. In the study data were collected from 278 university students who are studying at the faculty of education in a state university. Confirmatory Factor Analysis (CFA) was used to reveal the construct validity evidence of the scale, and the Cronbach's Alpha coefficient was used to determine its reliability and the test-retest method was used. According to the CFA results, the two-factor structure of the eight-item scale (Escape and Self-Expression) was confirmed. The results of the analysis indicate that the Turkish form of the MMQ is a valid and reliable measurement tool.

Keywords: Messaging, scale adaptation, validity, reliability.

GİRİŞ

Günümüzdeki teknolojik gelişmelerle birlikte insanların yaşam biçimleri hızla değişirken, iletişim kurma biçimlerinin de bu gelişmelerden doğrudan etkilenmesi yadsınamaz bir gerçekliktir. Özellikle cep telefonu ve akıllı telefonların kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte son yıllarda elektronik iletişim yüz yüze iletişimin yerini almaya başlamıştır. TUİK (2021) raporuna göre 2021 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde internet kullanımı oranı

%82,6'ya kadar yükselirken, 2016 yılı raporunda bireylerin internet kullanım amaçları arasında ilk sırada sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşımının (%82,4) olduğu dikkat çekmektedir (TUİK, 2016). Bu doğrultuda bireylerin günlük yaşamlarında vazgeçilmez bir hale gelen bu yeni iletişim biçimlerinin olumlu ve olumsuz etkilerinin saptanabilmesi adına, bunların tercih edilmesinde etkili olan motivasyonların anlaşılmasının faydalı olacağı öngörülmektedir.

Motivasyon kavramı, bireyin güdülerinin etkisiyle eyleme geçirdiği belli bir hedefe yönelen amaçlı davranışlarını tanımlamak için kullanılmaktadır. Kelime anlamı olarak motivasyon; özendirme, güdüleme, isteklendirme anlamına gelmektedir (Lee, Tam ve Chie, 2014). Motivasyon, bireylerin hedeflerine yönelmelerine ve kişisel doyuma ulaşmalarına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle bireyin aldığı doyum devam ettikçe o doyumunu sağlayan davranışa ilişkin motivasyonu da devam eder. Motivasyonu belirleyen ihtiyaçlar bazen olumlu bazen de olumsuz durumlardan kaynaklanabilmektedir (Kim, 2005). Bu noktada motivasyonun hangi ihtiyacı karşılamaya yönelik ortaya çıktığı ve bu motivasyonun birey üzerindeki etkisinin ne yönde olacağı önem kazanmaktadır.

Elektronik iletişim çağı ile birlikte gençler ve genç yetişkinler arasında iletişim kurmanın en yaygın yollarından biri hâline gelen mesajlaşma, kişiler arası ilişkilerin sürdürülmesi ve yönetilmesinde de kilit bir rol oynamaktadır (Klein, 2013). Mesajlaşma, ilişkisel ihtiyaçları karşılamak, ilişkileri korumak (özür dilemek, destek ve şükran ifade etmek), romantik veya cinsel iletişim kurmak, sosyal ilişkilerin başlatılması ve sürdürülmesi alanlarında işlevsel bir yol haline gelmiştir (Holtgraves, 2011). Kolay olması, başka bir eylemle eş zamanlı olarak sürdürülebilmesi, aynı anda farklı kişilerle ve farklı konularda iletişim kurmaya olanak sağlaması, çok az süreklilik dikkat gerektirmesi ve ekonomik olması gibi özellikler mesajlaşmanın işlevsel bir uygulama olarak kabul görmesinin altında yatan önemli motivasyonlar olarak tanımlanmaktadır (Leung, 2008). Balcı ve Gülnar (2008) tarafından yapılan araştırmada da genç yetişkinlerin mesajlaşma motivasyonlarında kişilerarası etkileşimi artırma ve fayda sağlama, kolaylık, rahatlama-eğlence arayışı ve bilgi edinme ihtiyacının etkili olduğu saptanmıştır. Araştırmada özellikle kişilerarası etkileşim ve fayda motivasyonlarının, mesajlaşma yöneliminin en temel belirleyicileri olduğu vurgulanmıştır. Genç yetişkinlerle yapılan çalışmalarda, mesajlaşmanın bireye diğerleriyle uzaktan samimi bir kişisel temas kurabilmek ve gerektiğinde iletişimi istediği gibi sonlandırabilmek için fırsat sunduğu vurgulanmaktadır (Pettigrew, 2009). Tüm bu olumlu özelliklerin yanında, mesajlaşma sayesinde iletişimin bu denli kolaylaşması ve insanların daha ulaşılabilir olması, siber zorbalık ve online taciz gibi olumsuz sonuçları da beraberinde getirebilmektedir (Subrahmanyam ve Smahel, 2011). Diğer yandan mesajlaşma alışkanlıkları yüksek düzeyde olan gençlerin trafik kazalarında ölüm ve yaralanma oranlarının diğerlerine göre çok daha fazla olduğu vurgulanmaktadır (Nemme ve White, 2010). Bu doğrultuda mesajlaşma motivasyonlarının kişilerin yaşamında nasıl bir etkiye sahip olabileceğiyle ilgili sorular gündeme gelmektedir.

Mesajlaşma motivasyonlarının kişilik özellikleriyle ilişkisini inceleyen araştırmalarda mesajlaşma tercihinin içe dönüklük kişilik özelliği ile ilişkili bulunduğu, telefonla konuşma veya yüz yüze etkileşim gibi daha zengin iletişim biçimlerinin ise dışa dönüklük ve uyumlulukla ilişkili bulunduğu ifade edilmektedir (Dunaetz, Lisk ve Shin, 2015; Holtgraves, 2011). Bununla birlikte nevroitik kişilik özelliğine sahip bireylerin özellikle olumsuz duyguları paylaşmak için mesajlaşmayı daha çok tercih etme eğiliminde oldukları ortaya konulmuştur (Ehrenberg, Juckes, White ve Walsh, 2008; Holtgraves, 2011). Öte yandan Lee ve diğerleri (2014) tarafından yapılan araştırmanın sonucu yukarıdaki bulguların aksine dışa dönük kişilik özellikleri sergileyen ve yeni deneyimlere daha açık olan kişilerin, yazılı mesajlaşma ile daha fazla meşgul olduğuna işaret etmektedir. Bu bulgu, zaten güçlü iletişim becerilerine sahip olan bireylerin ek sosyal temas için farklı medya biçimlerinden yararlanabileceğini öne süren görüşü destekler niteliktedir (Kraut vd., 2002).

Alanyazına bakıldığında mesajlaşma motivasyonunu duygusal faktörler açısından ele alan araştırmalar da mevcuttur. Örneğin sosyal anksiyetesi yüksek gençlerin ve genç yetişkinlerin iletişim kurma yolu olarak mesajlaşmayı konuşmaya tercih ettikleri saptanmıştır. Bu özelliklere sahip bireylerin sosyal anksiyete ve reddedilme anksiyetesiyle baş edebilmek için daha sık mesajlaşma yoluyla iletişim kurdukları ve mesajlaşırken kendilerini ifade etme, yeni ilişkiler geliştirme, var olan ilişkileri sürdürme ve derinleştirme konularında kendilerini daha rahat hissettikleri vurgulanmaktadır (Lee vd., 2014; Reid ve Reid, 2007; Reid ve Reid, 2010). Diğer yandan mesajlaşmanın gençlere utangaçlıklarıyla baş etmeleri ve bu utangaçlıktan kaynaklanan yalnızlık duygusunu azaltabilmeleri konusunda yardımcı olduğuna işaret edilmektedir (Leung, 2008).

Mesajlaşma motivasyonlarında cinsiyete bağlı bir farklılık olmadığını gösteren araştırmalar olmakla birlikte (Forgays, Hyman ve Schreiber, 2014), bazı araştırmalarda cinsiyet değişkeninin de bu motivasyonu etkileyebileceği öne sürülmüştür. Dunaetz ve diğerleri (2015), kadınların mesajlaşmayı erkeklerden daha sık kullandığını belirtmişlerdir. Diğer yandan kadınların mesajlaşmayı diğerleriyle yakınlaşmak ve ilişkilerini derinleştirmek için tercih ettiği, erkeklerinse daha çok yeni bir ilişki başlatmak için kullandığı vurgulanmaktadır (Morrill, Jones ve Vaterlaus, 2013). Benzer şekilde, kadınların mesajlaşmayı başkalarına ilgi ve şefkat göstermenin bir yolu olarak gördükleri, erkeklerin ise verimliliği ve pratikliği nedeniyle mesajlaşmayı tercih ettiği ileri sürülmektedir (Wei ve Lo, 2006). Ayrıca kadınlar tarafından sosyal strese ve zorlayıcı durumlardan kaçınmanın bir yolu olarak mesajlaşmanın daha sık kullanıldığı (Morrill vd., 2013) ve kadınların romantik ilişkilerinde ilgi göstermek ve ilgi ihtiyacını gidermek amacıyla partnerleriyle daha sık mesajlaşma eğiliminde oldukları saptanmıştır (Schade, Sandberg, Bean, Busby ve Coyne, 2013).

Sosyal değişkenler açısından değerlendirildiğinde ise gençlerin başka akranları ya da akran gruplarında yaygın olarak gözlediği alışkanlıkları daha kolay benimseme eğiliminde oldukları vurgulanmaktadır. Bu sosyal etki sayesinde gençlerin akranlarından geri kalmamak ve sosyal açıdan uyum sağlayabilmek için mesajlaşma kullanımını sıklıkla tercih edebildikleri ileri sürülmektedir (Underwood, Rosen, More, Ehrenreich ve Gentsch, 2012).

Akıllı telefonların kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte gençler ile genç yetişkinlerin iletişim biçimlerinin de değiştiği ve mesajlaşma uygulamalarının kullanımının hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Alanyazında da gençlerin akıllı telefonları çoğunlukla akranlarıyla mesajlaşma amacıyla kullandığı ve mesajlaşma alışkanlıklarının kişiler arası sosyalleşme biçimlerini doğrudan etkilediği ortaya koyulmaktadır (Lenhart, Purcell, Smith ve Zickuhr, 2010; Oliveto, 2015). Değişen iletişim biçimleri ve mesajlaşma uygulamalarıyla sosyalleşmenin kolaylaşması, bir çok avantajın yanında günlük yaşamda online taciz, siber zorbalık, trafik kazası gibi olumsuz olayların yaşanma sıklığını arttırabilmektedir. Bu nedenlerle uluslararası alanda mesajlaşma alışkanlıklarının ilişkili olduğu dinamikleri incelemeye yönelik araştırmalara olan ilginin giderek arttığı gözlenmektedir (Dunaetz vd., 2015; Ehrenberg vd., 2008; Holtgraves, 2011; Holtgraves ve Paul, 2013; Klein, 2013; Lee vd., 2014; Leung, 2008; Lister-Landman, Domoff ve Dubow, 2017; Pettigrew, 2009; Reid ve Reid, 2007; Trub ve Barbot, 2019).

Türkiye’de de gençler arasında internet kullanımı ve anlık mesajlaşma kullanımının yaygınlığı göz önünde bulundurulduğunda (TUİK, 2016; 2021) benzer çalışmaların artması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda mesajlaşma ile ilgili yapılan mevcut çalışmalarda (Çetinkaya, 2017; Yapraklı ve Altay, 2017; Yazıcı, 2015), mesajlaşmayla ilgili veri toplamak için geçerlik güvenilirlik analizleri gerektirmeyen anketlerin kullanıldığı; yapılan başka bir çalışmada ise mesajlaşmanın kişilerarası etkileşim-fayda, kolaylık, rahatlama-eğlence ve bilgi arama boyutları üzerinde duran “Anında Mesajlaşma Ölçeğinin” kullanıldığı görülmektedir (Balcı ve Gülnar, 2008). Söz konusu ölçeğin geliştirilmesinin üzerinden uzun bir zaman geçmesi ve konuyla ilgili alanyazında başka ölçeğin yer almaması nedeniyle mesajlaşma

motivasyonlarının kaçınma ve kendini ifade etme alt boyutlarını ele alan orijinali 2019'da geliştirilen Mesajlaşma Motivasyonları Ölçeğinin Türk kültüründe de kullanılabilmesi için uyarlama çalışmasının yapılması önemli görülmektedir. Buradan hareketle, bu çalışmada Trub ve Barbot (2019) tarafından geliştirilen Mesajlaşma Motivasyonları Ölçeğini (MMÖ) Türkçeye uyarlamak, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmak amaçlanmıştır. Uyarlanan ölçeğin mesajlaşma motivasyonları ile ilgili yapılacak araştırmalara kaynak oluşturması beklenmektedir.

YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Bir devlet üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören, 18 ile 25 yaş aralığında ($\bar{X} = 20.81$, $ss = 1.27$) yer alan 278 öğrenci çalışmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Katılımcılara uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Uygun örnekleme; araştırmacıların ulaşabileceği örneklem genişliği ve çeşitliliği açısından var olan sınırlılıklar (zaman, araştırma bütçesi, iş gücü vb.) nedeniyle katılımcıların kolaylıkla ulaşılabilir ve uygulamaya dahil edilebilir birimlerden seçildiği bir yaklaşımdır (Fraenkel ve Wallen, 1990). Katılımcıların %80.9'u ($n = 225$) kadınlar, %19.1'i ($n = 53$) erkeklerdir. Katılımcı üniversite öğrencilerinin akıllı telefonları ile ilgilenecek geçirdikleri günlük ortalama süre 5.3 saat ($ss = 3.29$) olarak belirlenmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Mesajlaşma Motivasyonları Ölçeği (MMÖ)

Trub ve Barbot (2019) tarafından geliştirilen ölçme aracı, genç yetişkinlerin mesaj göndermeye yönelik motivasyonlarını değerlendirmektedir. Toplam 8 maddeden oluşan MMÖ, kaçış (4 madde) ve kendini ifade etme (4 madde) olarak adlandırılan iki boyutlu bir yapıya sahiptir (Tablo 3). Kaçış boyutu, mesajlaşma sırasında iç veya dış uyaranlardan uzaklaşma veya kaçınma isteği ile; kendini ifade etme boyutu ise mesajlaşmanın bireyin kendini ifade etmesini kolaylaştırması ve bu süreçte çeşitli iletişim ortamlarından daha fazla tercih edilmesi ile karakterizedir. MMÖ, 5'li Likert tipinde (1 = "Asla", 5 = "Her zaman") bir öz-bildirim ölçeğidir. 18-29 yaş aralığında 982 bireyin katılımıyla yürütülen ölçeğin geliştirilme çalışmasında, Cronbach alfa güvenilirlik kaçış alt ölçeği için .83, kendini ifade etme alt ölçeği için .78 olarak rapor edilmiştir (Trub ve Barbot, 2019). Bu çalışmada MMÖ Türkçe formunun kaçış boyutu için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .77, kendini ifade etme boyutu için .86, ölçeğin tamamı için ise .93 olarak hesaplanmıştır. MMÖ orijinal formunun geliştirilmesi çalışmasında, ölçüt bağıntılı geçerliğin incelenmesinde sosyal kaygı, problemlilik telefon kullanımı, benlik saygısı ve beş faktörlü kişilik ölçeklerinden yararlanılmıştır.

2.2.2. Sosyal Etkileşim Kaygısı Ölçeği (SEKÖ)

Bireylerin sosyal etkileşime yönelik korku ve kaçınmalarının düzeyini ölçen SEKÖ, Mattick ve Clark (1998) tarafından oluşturulmuştur. Irkörüçü Küçük (2018) ölçeği Türkçeye uyarlamıştır. 20 maddeden oluşan ve 5'li likert tipi (0 = "Asla kişisel özelliğim değil ya da benim için asla doğru değil", 4 = "Aşırı kişisel özelliğim ya da benim için aşırı doğru") ölçme aracı tek boyutlu bir yapıdadır. Ölçekten alınabilen puanlar 0 ile 80 aralığında değişmekte olup yüksek puanlar bireyin sosyal etkileşim kaygısı düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. DFA sonuçları SEKÖ Türkçe formunun da orijinal ölçeğe paralel şekilde tek boyutlu yapıya sahip olduğunu göstermiştir [Satorra-Bentler $\chi^2(169) = 548.54$, $p = .00$; $\chi^2/sd = 3.25$; NNFI = .98, CFI = .98, SRMR = 0.04, RMSEA = .06]. SEKÖ orijinal formunun geliştirildiği çalışmada Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .93, test-tekrar test güvenirlüğünün hem 4 hem 12 hafta için .92 olduğu saptanmıştır (Mattick ve Clark, 1998). Türkçe formun Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise .92'dir (Irkörüçü Küçük, 2018).

2.2.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (ATBÖ-KF)

Kwon, Kim, Cho ve Yang (2013) tarafından gençlerde akıllı telefon bağımlılığına yönelik riski değerlendirmek amacıyla geliştirilen ATBÖ-KF, 6'lı Likert tipinde (1 = “*Kesinlikle katılmıyorum*”, 6 = “*Kesinlikle katılıyorum*”) bir öz-bildirim ölçeğidir. 10 maddeden oluşan ölçme aracı tek boyutlu yapıdadır. Ölçekten alınabilen puanlar 10 ile 60 puan arasında değişmekte olup, artan puanlar bireylerin akıllı telefon bağımlılığı riskinin arttığı şeklinde yorumlanmaktadır. Ölçeğin geliştirildiği Kore örnekleminde akıllı telefon bağımlılığı riskine ilişkin eşik değer erkekler için 31, kadınlar için 33 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik analizleri kapsamında ölçüt bağıntılı geçerliği de test edilmiştir. ATBÖ-KF Türkçe formunda alınan puanlar ile internet bağımlılığı ölçeğinden alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yine ölçeğin Türkçe formunda alınan puanlar ile katılımcıların akıllı telefonlarını kontrol etme sıklığı ve akıllı telefonla geçirilen süre arasında pozitif bir ilişki rapor edilmiştir (Noyan, Enez, Nurmedov, Yılmaz ve Dilbaz, 2015). Ölçme aracının orijinal formunun Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır (Kwon vd., 2013). ATBÖ-KF’ nin Türkçeye uyarlanma çalışması Noyan ve diğerleri (2015) tarafından 367 üniversite öğrencisinin katılımıyla yürütülmüştür. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin Türkçe formunun tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenirken; Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .87, iki hafta sonundaki test-tekrar test güvenilirliği ise .93 olarak raporlanmıştır (Noyan vd., 2015).

2.2.4. On-Maddeli Kişilik Ölçeği (OMKÖ)

Beş faktörlü kişilik kuramına dayalı olarak Gosling, Rentfrow ve Swann (2003) tarafından geliştirilen OMKÖ; dışa dönüklük, duygusal dengelilik, sorumluluk, uyumluluk, ve deneyime açıklık olarak tanımlanan kişiliğin beş boyutunu ölçmektedir. 7’li Likert tipinde (1 = “*Tamamen katılmıyorum*”, 7 = “*Tamamen katılıyorum*”) derecelendirilen ölçeğin her bir alt boyutundan 2 olmak üzere toplam 10 madde yer almaktadır. OMKÖ orijinal formunda alt boyutları olan dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengelilik ve yeni yaşantılara açıklık için Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları sırasıyla .68, .40, .50, .73 ve .45; test-tekrar test güvenilirlik katsayıları da yine sırasıyla .82, .76, .76, .83 ve .80 olarak belirlenmiştir (Gosling vd., 2003). OMKÖ’ nün Türkçeye uyarlanması Atak (2013) tarafından 18-25 yaş aralığındaki 420 gençten oluşan bir çalışma grubuyla gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen DFA sonucunda orijinal ölçeğe benzer şekilde Türkçe formunda 5 faktörlü bir yapıya sahip olduğu ($\chi^2/sd = 2.2$; GFI = .95, AGFI = .92, CFI = .93, NNFI = .91, RMR = .04, RMSEA =.03) görülmüştür. OMKÖ Türkçe formunun orijinal ölçeğe kıyasla daha yüksek güvenilirlik katsayılarına sahip olduğu dikkat çekmektedir. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ölçeğin dışa dönüklük boyutunda .86, uyumluluk boyutunda .81, sorumluluk boyutunda .84, duygusal dengelilik ve deneyime açıklık boyutlarında .83 olarak hesaplanmıştır. Üç hafta arayla gerçekleştirilen uygulamalar ile elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayıları da (dışa dönüklük = .88, uyumluluk = .87, sorumluluk = .87, duygusal dengelilik = .89, deneyime açıklık = .89) OMKÖ Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir (Atak, 2013).

2.3.İşlem Yolu

MMÖ’nün Türkçeye uyarlanması sürecinde ölçeğin uyarlanmasına ilişkin Leora Trub’dan alınan izni takiben dilsel eş değerlik, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların gerçekleştirilmesine dair etik kurul onayı Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan alınmıştır (16.07.2021 tarih ve 2021/07 sayılı toplantı, karar no:8). MMÖ’nün dilsel eş değerliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar Beaton, Bombardier, Guillemine ve Ferraz (2000) tarafından öz-bildirim ölçeklerinin farklı kültürlerle uyarlanması süreçleri için hazırlanan rehber/kılavuz doğrultusunda yürütülmüştür. Beaton ve diğerleri (2000) çeviri işleminin farklı alanlardan bağımsız iki uzman tarafından yapılmasını önermektedir. MMÖ orijinal formunun

Türkçeye çevirisi farklı alanlardan (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, İngiliz Dili ve Edebiyatı) iki uzman/akademisyen tarafından gerçekleştirilmiştir. İki uzmanın yaptığı çeviriler, çevirmenler ve yazarların bir araya geldiği bir toplantı ile tartışılmıştır. Toplantı sonrası elde edilen çeviri, orijinal ölçeği bilmeyen İngiliz Dili ve Edebiyatı alanından başka bir uzman tarafından İngilizce'ye geri çevrilmiştir. Ölçeğin geri çevirisi, Leora Trub'a gönderilmiş ve kendisinden geri çevirinin uygun olduğuna ilişkin görüş alınmıştır. Bu sürecin sonucunda pilot uygulamada kullanılacak MMÖ Türkçe formuna ulaşılmıştır. 12 üniversite öğrencisinin katıldığı, MMÖ Türkçe formunun anlaşılabilirliğine değerlendirmeyi amaçlayan pilot uygulama çevrimiçi şekilde gerçekleştirilmiştir. Ölçek maddelerinin açık ve anlaşılır olduğu yönündeki katılımcı geri bildirimleri ile birlikte geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında uygulanacak nihai forma ulaşılmıştır.

Tüm dünyayı etkileyen Covid-19 pandemisi nedeniyle verilerin çevrimiçi şekilde toplanmasına karar verilmiştir. Araştırmacıların görev yaptığı fakültedeki öğrencilere, uzaktan eğitim sürecinde kullanılan Teams programı aracılığıyla çalışmanın amacı hakkında detaylı bilgileri ve veri toplamada kullanılacak ölçek formlarının yer aldığı linki/bağlantıyı içeren bir mesaj iletilmiştir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik çalışması düşünülerek katılımcılardan kendileri için bir rumuz belirlemeleri de istenmiştir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik çalışması ilk uygulamanın 4 hafta sonrasında gerçekleştirilmiştir. İlk uygulamaya katılan 100 öğrenciyi mesaj yoluyla ölçeği tekrar doldurmaları için davet gönderilmiş ve 88 öğrenci ölçeği tekrar doldurmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

MMÖ Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin belirlenmesine yönelik analizler öncesinde veri setindeki kayıp değer olup olmadığını tespit etmek için veri tarama işlemi yapılmıştır. Betimsel istatistikler incelenerek veri seti kontrol edilmiş devamında kayıp verilerin etkisi incelenmiştir. Kayıp değerlerin %5'ten az olması ve veri setinde tesadüfi şekilde dağılımları (Little MCAR test: $\chi^2 = 56.872$, $sd = 47$, $p = .153$) nedeniyle 3 katılımcıya ait verilerin çıkarılarak asıl analizlere dâhil edilmemesine karar verilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin öncesinde ise tek ve çok değişkenli normallik varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığının kontrol edilmesi bir diğer önemli konudur (Tabachnick ve Fidell, 2013). MMÖ Türkçe formunda yer alan 8 maddenin çarpıklık değerlerinin -.45 ile .33 aralığında, basıklık değerlerinin ise -1.24 ile -.59 aralığında değiştiği belirlenmiştir (Tablo 3). Belirlenen çarpıklık ve basıklık değerleri George ve Mallery (2010) tarafından önerilen -2 ile 2 aralığında kaldığından tek değişkenli normallik varsayımının sağlandığı sonucuna varılmıştır. Veri setinde çok değişkenli normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığı ise Mardia'nın çok değişkenli normallik testi ile incelenmiştir (Mardia, 1985). Mardia'nın çok değişkenli basıklık ve çarpıklık değerleri (çarpıklık: 5.42, $p < .001$; basıklık: 86.97, $p < .001$) veri setinin çok değişkenli normallik varsayımını karşılamadığına işaret etmektedir. Bu nedenle DFA'da yöntem olarak çok değişkenlik normallik gerektirmeyen Asimptotik Olarak Dağılımdan Bağımsız (Asymptotically Distribution Free-ADF) tahmin yöntemi seçilmiştir (Browne, 1984; Gürbüz ve Şahin, 2018).

Normallik varsayımlarına ilişkin analizlerin ardından MMÖ Türkçe formunun yapı geçerliğini, ölçüt bağıntılı geçerliğini, güvenilirliğini ve test-tekrar test güvenilirliğini incelemeye yönelik analizler gerçekleştirilmiştir. Türkçe formun yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenirken katılımcı sayısının (örneklem büyüklüğünün) DFA için uygunluğunu değerlendirmek için Hoelter' in Kritik N değerinden (Critical N-CN) yararlanılmıştır (Hoelter, 1983). Eldeki veri setine ilişkin Kritik N değeri 209'dur. DFA için gerekli olan örneklem büyüklüğüne dair farklı görüşler olmakla birlikte; Barrett (2007) en az 200 katılımcıya, Muthen ve Muthen (2002) veri setinin normal dağılım göstermesi durumunda en az 150, göstermemesi durumunda ise en az 265 katılımcıya ihtiyaç duyulacağını belirtmektedir. Veri setinin Kritik N değeri ve araştırmacıların önerileri göz önünde bulundurulduğunda 275 katılımcıdan oluşan örneklem büyüklüğünün DFA için yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. DFA sonucunda elde

edilen modelin uyum iyiliğinin incelenmesinde Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller (2003) tarafından önerilen uyum iyiliği indekslerinden yararlanılmıştır: ki karenin serbestlik derecesine oranı (χ^2/sd), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Standardize Edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü (SRMR), İyilik Uyum İndeksi (GFI), Düzenlenmiş İyilik Uyum İndeksi (AGFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI). Uyarlanan ölçme aracının ölçüt bağımlı geçerliğinin incelemek için ölçüt olarak seçilen ölçeklerden (SEKÖ, ATBÖ-KF, OMKÖ) elde edilen puanlar ile MMÖ Türkçe formundan elde edilen puanlar arasındaki ilişkiyi saptamak için Pearson korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği ise Cronbach alfa ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanarak incelenmiştir (Robinson, 2018).

BULGULAR

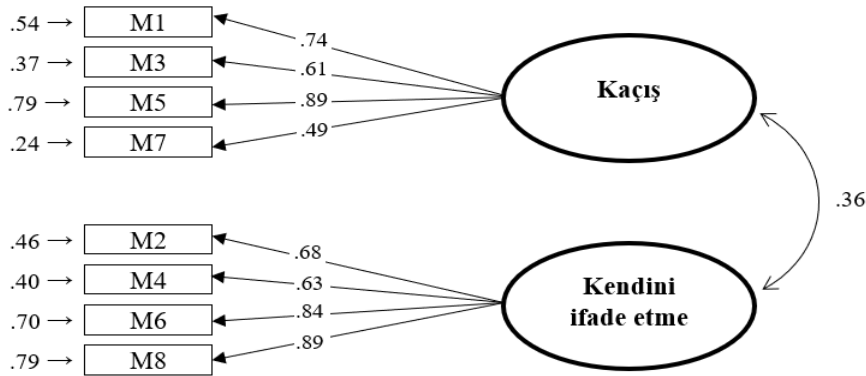
3.1.Yapı Geçerliği

MMÖ' nün orijinal formunun sahip olduğu faktör yapısının çalışma örnekleminde test edilmesi için DFA yapılmıştır. DFA sonucunda ortaya çıkan iki faktörlü modele ilişkin uyum indekslerinin değerlendirilmesinde Schermelleh-Engel ve diğerleri (2003) tarafından ortaya konan uyum değerleri referans alınmıştır. DFA ile belirlenen uyum indeksleri ve Schermelleh-Engel vd. (2003) tarafından önerilen değerler Tablo 1'de birlikte sunulmuştur.

Tablo 1. Modele İlişkin Uyum İyiliği İndeksleri ve Önerilen Eşik Değerler

Uyum İndeksleri	Modelin Uyum Değerleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2/sd	2.68	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 < \chi^2/sd \leq 3$
RMSEA	.08	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$
CFI	.97	$.97 \leq CFI \leq 1.00$	$.95 \leq CFI < .97$
SRMR	.09	$0 \leq SRMR \leq .05$	$.05 < SRMR \leq .10$
GFI	.96	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI \leq .95$
AGFI	.92	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq GFI \leq .90$
NFI	.95	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI \leq .95$
NNFI	.95	$.97 \leq NNFI \leq 1.00$	$.95 \leq NNFI \leq .97$

İki faktörlü modele ilişkin uyum indeksleri incelendiğinde; χ^2/sd (2.68), RMSEA (.08), SRMR (.09) ve NNFI (.95) değerleri modelin kabul edilebilir uyum gösterdiğine işaret ederken, CFI (.97), GFI (.96), AGFI (.92) ve NFI (.95) değerleri ise modelin iyi uyum gösterdiği şeklinde değerlendirilmektedir (Schermelleh-Engel vd., 2003).

Şekil 1. MMÖ Türkçe Formuna Ait Yol Diyagramı

Modele ilişkin yol diyagramında da görüldüğü üzere MMÖ Türkçe formunda yer alan maddelerin orijinal ölçek ile benzer yapıda olduğu, .49 ile .89 arasında değişen faktör yüklerine sahip oldukları bulunmuştur. Ölçme aracının Türkçe formunda yer alan maddelerin tamamı Robinson (2018) tarafından madde faktör yükleri için önerilen .45 eşik değerinin üzerindedir.

3.2. Ölçüt-bağıntılı Geçerlik

MMÖ Türkçe formunun ölçüt bağıntılı geçerlik analizlerinde orijinal ölçek formunun geliştirilmesi çalışmasında kullanılan ölçüt değişkenlerin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların MMÖ'nün iki alt boyutu olan kaçış ve kendini ifade etme alt ölçeklerinden aldıkları toplam puanlar ile ölçüt değişkenler olarak belirlenen sosyal etkileşim kaygısı düzeyleri (SEKÖ), akıllı telefon bağımlılığı riskleri (ATBÖ-KF) ve beş faktörlü kişilik özellikleri (OMKÖ) arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Betimsel İstatistikler, Güvenirlik Katsayıları ve MMÖ Türkçe Formu ile Ölçüt Bağıntılı Geçerlik için Kullanılan Ölçekler Arasındaki Korelasyon Değerleri

Değişkenler	Ort.	SS.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. MMÖ- Kaçış	11.77	3.66	-	.36**	.13*	.39**	-.04	-.03	-.03	-.22**	-.02
2. MMÖ- Kendini ifade etme	11.28	4.48		-	.41**	.33**	.31**	.01	-.11	-.13*	-.15**
3. Sosyal etkileşim kaygısı	29.11	15.27			-	.33**	-	-	-.43**	-	-.50**
4. Akıllı telefon bağımlı. riski	30.31	10.57				-	.68**	.26**	-.07	-.27**	-.22**
5. OMKÖ- Dışadönüklük	8.89	3.09					-	.19**	.32**	.19**	.45**
6. OMKÖ- Uyumluluk	10.83	2.07						-	.28**	.22**	.18**
7. OMKÖ- Sorumluluk	10.87	2.42							-	.47**	.28**
8. OMKÖ- Duygusal denge.	8.24	2.77								-	.12*
9. OMKÖ- Deneyime açıklık	10.36	2.57									-

* $p < .05$ ** $p < .01$.

Elde edilen Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları, MMÖ'nün alt boyutlarından kaçış ile sosyal iletişim kaygısı düzeyi arasında pozitif yönde zayıf düzeyde ($r = .13, p < .05$), akıllı telefon bağımlılığı riski arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r = .39, p < .01$) ve duygusal dengelilik kişilik özelliği arasında negatif yönde orta düzeyde ($r = -.22, p < .01$) anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. MMÖ'nün alt boyutlarında kendini ifade etme ile sosyal iletişim kaygısı düzeyi arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r = .41, p < .01$), akıllı telefon bağımlılığı riski arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r = .33, p < .01$), dışa dönüklük kişilik özelliği arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r = .31, p < .01$), duygusal dengelilik kişilik özelliği arasında negatif yönde zayıf düzeyde ($r = -.13, p < .05$) ve deneyime açıklık kişilik özelliği arasında negatif yönde zayıf düzeyde ($r = -.15, p < .05$) anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

1.2. Güvenirlik

MMÖ Türkçe formunun güvenirlik analizleri kapsamında ilk olarak ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach alfa güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. MMÖ Türkçe Formunun Cronbach alfa güvenirlik kaçış boyutu için .77, kendini ifade etme boyutu için .86'dır. Tüm değerler Likert tipi ölçekler için yaygın olarak önerilen .70 eşik değerinin üstündedir (Robinson, 2018). Ayrıca ölçme aracında yer alan tüm maddelere ait madde toplam korelasyonlarının .70

ile .87 arasında değiştiği ve eşik değer olarak kabul edilen .40' tan (Nunnally ve Bernstein, 1994) oldukça yksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. MMÖ Tkrkçe Formu Maddelerine İlişkin Betimsel İstatistikler ve Madde Toplam Korelasyonları

Faktör	Madde	Ort.	SS.	Çarp.	Bas.	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu	
Kaçış	1. Kafamı dağıtmak istediğim durumlarda birilerine mesaj atarım.	2.8	1.15	.09	-.90	.75	
	3. Birisinin gelmesini veya bir şeyin olmasını beklediğim zamanlarda mesaj atarım.	3.41	1.16	-.45	-.59	.78	
	5. Sıkıldığım zamanlarda birilerine mesaj atarım.	2.94	1.17	.04	-.84	.85	
	7. Toplantılar veya dersler sırasında mesajlarımı kontrol etme ya da mesaj atma ihtiyacı hissederim.	2.62	1.27	.33	-.98	.71	
Kendini ifade etme	2. İnsanlara yüz yüze söylerken rahat hissetmeyeceğim şeyleri mesaj atarım.	2.83	1.38	.15	-	1.24	.83
	4. Mesajlaşmak, sohbet sırasında unutabileceğim duygularımı ve düşüncelerimi ifade ettiğimden emin olmamı sağlar.	2.99	1.28	-.03	-	1.07	.80
	6. Mesajlaşırken yüz yüze iletişimde olduğumdan daha komik biri olabilirim.	2.73	1.29	.15	-	1.03	.86
	8. Mesajlaşırken kendime yüz yüze iletişimde olduğumdan daha fazla güvenirim.	2.73	1.39	.21	-	1.19	.87

MMÖ Tkrkçe formunun güvenilirlik analizleri kapsamında test-tekrar test güvenilirlik katsayısı da hesaplanmıştır. 88 üniversite öğrencisi ile dört hafta arayla tekrarlanan uygulamalar sonucunda ölçme aracına ilişkin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı kaçış boyutunda .82, kendini ifade etme boyutunda .85 olarak bulunmuştur. Elde edilen katsayıların .80 ve üzerinde olması MMÖ Tkrkçe formunun yeterli düzeyde test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğuna işaret etmektedir (Kline, 2000; Robinson, 2018).

TARTIşMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada Trub ve Barbot (2019) tarafından geliştirilen MMÖ'nün Tkrkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, ölçeğin orijinalinde olduğu gibi kaçış ve kendini ifade etme olmak üzere iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu, maddelerin orijinal ölçek ile benzer yapıda olduğunu ve ölçeğin faktör yüklerinin .49 ile .89 arasında değiştiğini göstermiştir. Buradan hareketle, uyarlanan ölçeğin psikometrik özelliklerinin orijinal ölçekle benzer olduğu söylenebilir.

MMÖ Tkrkçe formunun ölçüt geçerliği analizlerinde orijinal ölçek formunun geliştirilmesi çalışmasında kullanılan ölçüt değişkenlerin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların MMÖ'nün alt boyutları olan kaçış ve kendini ifade etme alt boyutlarından aldıkları puanlar ile ölçüt değişkenler olarak belirlenen sosyal etkileşim kaygısı, akıllı telefon bağımlılığı riskleri ve beş faktörlü kişilik özellikleri puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Elde edilen bulgular, orijinal ölçekle benzer olarak MMÖ'nün hem kaçınma hem kendini ifade etme alt boyutunun sosyal iletişim kaygısı ile pozitif bir ilişki içinde olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, sosyal iletişim kaygısı yaşayan bireylerin o an içinde buldukları sosyal ortamdan kaçınmanın bir yolu olarak mesajlaşmayı tercih edebildiklerini gösteren benzer araştırma bulgularını destekler niteliktedir (Reid ve Reid, 2007). Bu noktadan hareketle içinde

buldukları sosyal ortamda yeterli iletişim kuramayan ve sıkılan gençlerin o ortamdan kaçınmanın bir yolu olarak mesajlaşmayı tercih ettikleri ileri sürülebilir. Diğer yandan yoğun sosyal anksiyete yaşayan gençlerin mesajlaşmayı yüz yüze ya da telefonla konuşma gibi iletişim yöntemlerine göre daha fazla tercih ettikleri ve mesajlaşırken kendilerini daha rahat hissettikleri tespit edilmiştir (Lee vd., 2014; Reid ve Reid, 2007). Bu doğrultuda sosyal iletişim kaygısı yüksek olan bireylerin kendileri ifade etme, ilişkileri başlatma, sürdürme ve derinleştirmede mesajlaşmayı diğer iletişim biçimlerine göre daha yaygın biçimde tercih ettikleri ileri sürülebilir.

MMÖ'nün her iki alt boyutu yine orijinal ölçekle benzer şekilde akıllı telefon bağımlılığı ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Bu bulgu aynı zamanda akıllı telefonların gençler için can sıkıcı durumlardan kaçınmanın bir yolu olarak görüldüğü ve daha fazla sıkıntı hisseden gençlerin akıllı telefon bağımlılığı geliştirme olasılığı daha yüksek olduğunu vurgulayan alanyazın bulguları ile tutarlılık göstermektedir. (Bench ve Lench, 2013; Lin ve Chiang, 2017). Bu doğrultuda akıllı telefon bağımlılığı geliştirmeye yatkın gençlerin sosyalleşmenin ve telefonla zaman geçirmenin bir yolu olarak mesajlaşmayı tercih ettikleri ileri sürülebilir. Diğer yandan mesajlaşma alışkanlıkları nedeniyle telefonla daha fazla zaman geçiren gençlerin zamanla akıllı telefonla daha fazla bağımlı hale gelebileceği bir diğer olasılık olarak düşünülebilir.

MMÖ'nün hem kaçış hem de kendini ifade etme alt boyutunun duygusal dengelilik kişilik özelliği ile negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Orijinal ölçeğin geliştirildiği çalışmada da benzer şekilde ölçeğin her iki alt boyutunun duygusal dengesizlik hali olarak tanımlanan nevrozizm özelliği ile pozitif bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Bu bulgular, bireylerde nevrozik kişilik özellikleri arttıkça mesajlaşma davranışının arttığına işaret eden araştırma bulgusuyla tutarlılık göstermektedir (Ehrenberg vd., 2008). Nevrotik eğilimleri yüksek bireyler, sosyal ilişkilerde daha gergin, huzursuz, sabırsız ve tedirgin görünen, sıklıkla duygusal iniş çıkışlar yaşayan bireylerdir. Bu özelliklere sahip bireylerin, sosyal iletişimlerinde duygusal dengelerini koruyabilmelerine ve olumsuz duyguları daha kontrollü bir şekilde yansıtabilmelerine olanak sağlayan mesajlaşmayı, karşılıklı konuşma ya da telefonla konuşma gibi iletişim biçimlerine göre daha fazla tercih ettikleri ileri sürülebilir.

MMÖ'nün alt boyutlarından kendini ifade etme ile dışa dönüklük arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgu, dışa dönük kişilik özellikleri gösteren bireylerin mesajlaşma ile daha fazla meşgul olduğunu vurgulayan araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir (Ehrenberg vd., 2008; Holtgraves, 2011; Kraut vd., 2002; Lee vd., 2014). Bu bulgular ışığında, dışadönük bireylerin güçlü iletişim becerileri sayesinde sosyal temas kurmak için farklı iletişim yollarını bir arada kullanabildikleri, mesajlaşmayı konuşma gibi iletişim stratejilerine ek olarak kullandıkları ve mesajlaşmanın farklı kişilerle farklı konularda eş zamanlı iletişime olanak vermesi nedeniyle sosyalleşme süreçlerine önemli bir katkı sunduğu ileri sürülebilir.

MMÖ'nün kendini ifade etme alt boyutunun deneyime açıklık ile negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Alanyazında bireylerin iletişim becerilerinin deneyime açıklık kişilik özelliği ile pozitif bir ilişki içinde olduğu, deneyime açık bireylerin farklı iletişim stratejilerini bir arada kullanma eğiliminde oldukları vurgulanmaktadır (Yiğit ve Deniz, 2012). Bu doğrultuda iletişim becerileri güçlü olan bireylerin iletişim kurmak için farklı stratejileri denemeye daha yatkın olabilecekleri diğer yandan yeni deneyimlere açık olma konusunda zorlanan bireylerin iletişim becerilerinin de daha sınırlı olduğu ve yeni stratejileri denemektense kendilerini konforlu hissettikleri iletişim yolu olan mesajlaşmayı kullanmayı tercih ettikleri ileri sürülebilir.

Araştırmanın güvenilirliğine ilişkin bulgulara bakıldığında test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise kaçış boyutunda .82, kendini ifade etme boyutunda .85 olarak bulunmuştur. Cronbach alfa içtutarlılık katsayısının kaçış boyutu için .77, kendini ifade etme boyutu için .86 olarak bulunduğu görülmektedir. Orijinal ölçekte de benzer şekilde Cronbach alfa içtutarlılık

katsayıları ise kaçış alt boyutu için .83, kendini ifade etme boyutu için .78 bulunmuştur. Uyarlanan ölçekte hesaplanan iç tutarlılık katsayılarının kabul edilebilir düzeyde olmasına rağmen kaçış boyutu için hesaplanan katsayının (.77) orijinal ölçekten daha düşük olması örneklem sayısının az olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Ölçeğin iki alt boyutu arasındaki korelasyon değerleri, orijinal ölçeğin geliştirildiği araştırmada .46, mevcut uyarlama çalışmasında .36 olarak bulunmuştur. Geçerlik güvenirlik analizlerinden elde edilen bu bulgular, MMÖ Türkçe formunun üniversite öğrencilerinde kullanılabilir nitelikte geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur.

Buradan hareketle MMÖ'nün üniversite öğrencilerinin mesajlaşma motivasyonlarını saptamayı amaçlayan akademik çalışmalarda ve saha çalışmalarında kullanılabilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Diğer yandan uyarlanan MMÖ'nün örneklem grubu eğitim fakültesi öğrencileri ile sınırlıdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise katılımcıların büyük çoğunluğunun kadınlardan oluşmasıdır (%80.9). Farklı fakültelerde yer alan öğrencilerin dahil edildiği daha çeşitli, cinsiyet dağılımının birbirine daha yakın olduğu geniş örneklem kullanılarak ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tekrarlanabilir. Ayrıca ergenlerle akıllı telefon kullanımının ve sanal iletişimin yaygınlığı göz önünde bulundurulduğunda, bu ölçme aracının mesajlaşma uygulamalarını sıklıkla kullanan lise ve ortaokul öğrencilerinde de test edilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A., Erözkan, A., & Doğan, U. (2016). Ergenler için takıntılı mesajlaşma ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 3(2), 1-13.
- Atak, H. (2013). On-maddeli kişilik ölçeği'nin Türk kültürü'ne uyarlanması. *Nöropsikiyatri Arşiv*, 50, 312- 319.
- Balcı, Ş., & Gülnar, B. (2008). Instant messaging use among university students. *Selçuk İletişim*, 5(3), 81-96.
- Barrett, P. (2007). Structural equation modelling: Adjudging model fit. *Personality and Individual Differences*, 42(5), 815-824.
- Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F., & Ferraz, M. B. (2000). Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *Spine*, 25(24), 3186-3191.
- Bench, S. W., & Lench, H. C. (2013). On the function of boredom. *Behavioral Sciences*, 3(3), 459-472.
- Browne, M. W. (1984). Asymptotically distribution-free methods for the analysis of covariance structures. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*, 37, 62–83.
- Çetinkaya, L. (2017). Tıp fakültesi öğrencilerinin eğitim-öğretim süreçlerinde anlık mesajlaşma uygulamaları kullanımı: WhatsApp örneği. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 26(2), 45-53.
- Dunaetz, D. R., Lisk, T. C., & Shin, M. M. (2015). Personality, gender, and age as predictors of media richness preference. *Advances in Multimedia*, 2015(7), 1–9. <https://doi.org/10.1155/2015/243980>
- Ehrenberg, A., Juckes, S., White, K. M., & Walsh, S. P. (2008). Personality and self-esteem as predictors of young people's technology use. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(6), 739-741. <https://doi.org/10.1089/cpb.2008.0030>
- Forgays, D. K., Hyman, I., & Schreiber, J. (2014). Texting everywhere for everything: Gender and age differences in cell phone etiquette and use. *Computers in Human Behavior*, 31, 314–321. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.10.053>

- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (1990). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.
- George, D. & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple study guide and reference* (10th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann Jr, W. B. (2003). A very brief measure of the Big-Five personality domains. *Journal of Research in Personality*, 37(6), 504-528.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hoelter, J. W. (1983). The analysis of covariance structures: Goodness-of-fit indices. *Sociological Methods & Research*, 11(3), 325-344.
- Holtgraves, T. (2011). Text messaging, personality, and the social context. *Journal of Research in Personality*, 45(1), 92–99. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2010.11.015>
- Holtgraves, T., & Paul, K. (2013). Texting versus talking: An exploration in telecommunication language. *Telematics and Informatics*, 30(4), 289-295. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2013.01.002>
- Irkörücü Küçük, A. (2018). *Social interaction anxiety among university students: the role of risk and protective factors*. (Unpublished doctoral dissertation). Middle East Technical University, Ankara.
- Kim, H. S. (2005). *Kendinizi ve başkalarını motive etmenin 1001 yolu*. Çev: Çimen A. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Klein, M. C. (2013). Love in the time of Facebook: How technology now shapes romantic attachments in college students. *Journal of College Student Psychotherapy*, 27(2), 149–158.
- Kline, P. (2000). *Handbook of psychological testing* (2nd ed.). London, England: Routledge.
- Kraut, R., Kiesler, S., Boneva, B., Cummings, J., Helgeson, V., & Crawford, A. (2002). Internet paradox revisited. *Journal of Social Issues*, 58(1), 49–74. <https://doi.org/10.1111/15404560.002487>
- Kwon, M., Kim, D.J., Cho, H., & Yang S. (2013). The smartphone addiction scale: development and validation of a short version for adolescents. *PLoS ONE*, 8, e83558. <https://doi:10.1371/journal.pone.0083558>
- Lee, S., Tam, C., & Chie, Q. (2014). Mobile phone usage preferences: The contributing factors of personality, social anxiety and loneliness. *Social Indicators Research*, 118(3), 1205–1228. <https://doi.org/10.1007/s11205-013-0460-2>
- Lenhart, A., Purcell, K., Smith, A., & Zickuhr, K. (2010). *Social media and mobile internet use among teens and young adults*. Washington, DC: Pew internet & American Life Project.
- Leung, L. (2008). Leisure boredom, sensation seeking, self-esteem, and addiction. In E. A. Konijn, M. A. Tanis, S. Utz, & A. Linden (Eds.), *Mediated interpersonal communication* (pp. 359–381). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Lin, T. T. C., & Chiang, Y.-H. (2017). Investigating predictors of smartphone dependency symptoms and effects on academic performance, improper phone use and perceived sociability. *International Journal of Mobile Communications*, 15(6), 655-676. <https://doi.org/10.1504/IJMC.2017.086881>.
- Lister-Landman, K. M., Domoff, S. E., & Dubow, E. F. (2017). The role of compulsive texting in adolescents' academic functioning. *Psychology of Popular Media Culture*, 6(4), 311–325. <https://doi.org/10.1037/ppm0000100>

- Mardia, K. V. (1985). Mardia's test of multinormality. İçinde S. Kotz & N. L. Johnson (Eds.), *Encyclopedia of statistical sciences* (Vol. 5, pp. 217–221). New York: Wiley.
- Mattick, R. P., & Clarke, J. (1998). Development and validation of measures of social phobia scrutiny fear and social interaction anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, *36*(4), 455-470.
- Morrill, T. B., Jones, R. M., & Vaterlaus, J. M. (2013). Motivations for text messaging: Gender and age differences among young adults. *North American Journal of Psychology*, *15*(1), 1-15.
- Muthén, L., & Muthén, B. (2002). How to use a Monte Carlo study to decide on sample size and determine power. *Structural Equation Modeling*, *4*, 599–620.
- Nemme, H. E., & White, K. M. (2010). Texting while driving: Psychosocial influences on young people's texting intentions and behaviour. *Accident Analysis & Prevention*, *42*(4), 1257-1265.
- Noyan, C. O., Enez, D. A., Nurmedov, S., Yılmaz, O., & Dilbaz, N. (2015). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin kısa formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, *16*(1), 73-81.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I.H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Pettigrew, J. (2009). Text messaging and connectedness within close interpersonal relationships. *Marriage & Family Review*, *45*(6), 697–716. <https://doi.org/10.1080/01494920903224269>
- Reid, D. J., & Reid, F. J. (2007). Text or talk? Social anxiety, loneliness, and divergent preferences for cell phone use. *CyberPsychology & Behavior*, *10*(3), 424-435. <https://doi.org/10.1089/cpb.2006.9936>
- Reid, J. M. & Reid, D. J. 2010. The expressive and conversational affordances of mobile messaging. *Behaviour & Information Technology*, *29*, 3–22.
- Robinson, M. A. (2018). Using multi-item psychometric scales for research and practice in human resource management. *Human Resource Management*, *57*(3), 739-750.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, *8*(2), 23-74.
- Schade, L. C., Sandberg, J., Bean, R., Busby, D., & Coyne, S. (2013). Using technology to connect in romantic relationships: Effects on attachment, relationship satisfaction, and stability in emerging adults. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, *12*(4), 314–338. <https://doi.org/10.1080/15332691.2013.836051>
- Subrahmanyam, K., & Smahel, D. (2011). *Digital youth: The role of media in development*. New York: Springer.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Trub, L. & Barbot, B. (2019): Great escape or path to self-expression?: Development and validation of a scale of motivations for text messaging. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, *53*(1), 44-61. <https://doi.org/10.1080/07481756.2019.1667244>

- TUİK (2016). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2016-21779](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2016-21779)
- TUİK (2021). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (bt) kullanım araştırması*. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437)
- Underwood, M. K., Rosen, L. H., More, D., Ehrenreich, S. E., & Gentsch, J. K. (2012). The BlackBerry project: Capturing the content of adolescents' text messaging. *Developmental Psychology*, 48(2), 295–302. <https://doi.org/10.1037/a0025914>
- Wei, R., & Lo, V. H. (2006). Staying connected while on the move: Cell phone use and social connectedness. *New Media & Society*, 8(1), 53–72. <https://doi.org/10.1177/1461444806059870>
- Yapraklı, T. Ş., & Altay, Ş. (2017). Mobil anlık mesajlaşma servislerinin kullanımı üzerinde etkili faktörlerin incelenmesi: Ardahan Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir saha araştırması. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(48), 199-216. <https://doi.org/10.14783/maruoneri.vi.331669>
- Yazıcı, T. (2015). Kişilerarası iletişimde anlık mesajlaşma uygulamalarının yeri: WhatsApp uygulaması ile ilgili üniversite öğrencileri üzerine bir inceleme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(4), 1334-1356.
- Yıldız Akyol, E. & Öztemel, K. (2021). Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde cinsel içerikli mesajlaşma (Sexting): Bir derleme çalışması. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 4(1) 01-20.
- Yiğit, R. & Deniz M. E. (2012). Polislerin iletişim becerilerinin beş faktör kişilik özellikleri ve empatik eğilimlerine göre incelenmesi, *Polis Bilimleri Dergisi* 14(3), 67-84.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Messaging has become one of the most common ways to communication with the widespread use of smartphones in recent years, especially among teenagers and young adults. The features like ease of use, carrying out simultaneously with another action, allowing to communicate with different people at the same time, requiring limited constant attention and being economic have increased the prevalence of messaging. Messaging also started to play a crucial role in maintaining and managing interpersonal relationships (Leung, 2008). These features raise questions about effects of messaging on enhancing or impairing interpersonal communication. The studies investigating messaging preferences in terms of emotional factors, points out that teenagers and young adults with high level of social anxiety and shyness communicate more easily through messaging, express themselves more easily, and also messaging is effective in decreasing the level of loneliness. Thus, it has been revealed that teenagers and young adults with high level of social anxiety and shyness feel more comfortable in developing new relationships, maintaining and advancing existing relationships (Lee, Tam & Chie, 2014; Reid & Reid, 2007).

With the rapid increase of the space occupied by smartphones in our daily lives, strong findings have been reached that the messaging preferences of teenagers and young adults directly affects the way of socialization (Lenhart, Purcell, Smith & Zickuhr, 2010; Oliveto, 2015). Parallel to these remarkable findings, it is seen that the researchers' interest in investigating the dynamics related to messaging habits has started to increase. From this point of view, this study aims to adapt the Messaging Motivation Questionnaire (MMQ) developed by

Trub and Barbot (2019) into Turkish and to test Turkish forms' psychometric properties. It is expected that the The Turkish form of MMQ will be good measurement tool and reference for researchers studying on messaging motivations in Turkey.

Methods

Original MMQ which is developed by Trub and Barbot (2019), has a two-factor construct. The factors entitled escape (4 items) and express (4 items). In the process of adapting the measurement tool to Turkish, confirmatory factor analysis (CFA) was performed to test the expected two-factor model of the MMQ Turkish form. The analyzes were performed with the data obtained from 278 university students between the ages of 18 and 25 ($\bar{X} = 20.81$, $sd = 1.27$). The convenience sampling method was used in the study. While checking the assumptions required by multivariate statistics before CFA, it has been found that the data set met other assumptions except the multivariate normality assumption which is was tested with Mardia's multivariate kurtosis and skewness values (skewness: 5.42, $p < .001$; kurtosis: 86.97, $p < .001$). Since the assumption of multivariate normality was violated, the Asymptotically Distribution Free (ADF) method was used estimate parameters and test models. ADF insensitive to violations of the assumption of multivariate normality in factor analysis. After the checking the assumptions of normality, analyzes were conducted to examine the construct validity, criterion-related validity, reliability and test-retest reliability of the MMQ Turkish form.

Results

The fit indices of the two-factor model obtained with CFA; χ^2/sd (2.68), RMSEA (.08), SRMR (.09), and NNFI (.95) values indicate that the model has an acceptable fit; CFI (.97), GFI (.96), AGFI (.92) and NFI (.95) values indicate good model fit (Schermelleh-Engel et al., 2003). In the development process of the original questionnaire, Trub and Barbot (2019) used social anxiety, problematic smartphone use, self-esteem and five-factor personality scales to test the criterion-related validity of the MMQ. In this study, the criterion-related validity of the Turkish form was examined with the same variables. According to the Pearson correlation coefficients obtained, the escape factor (sub-dimension) of MMQ significantly correlates with social communication anxiety ($r = .13$, $p < .05$), risk of smartphone addiction ($r = .39$, $p < .01$) and neuroticism ($r = -.22$, $p < .01$); the express factor (sub-dimension) of MMQ significantly correlates with social communication anxiety ($r = .41$, $p < .01$), risk of smartphone addiction ($r = .33$, $p < .01$), extraversion ($r = .31$, $p < .05$), neuroticism ($r = -.13$, $p < .05$) and openness ($r = -.15$, $p < .05$).

In the reliability analysis of the original questionnaire, the Cronbach's Alpha reliability coefficient was calculated as .83 for escape factor (sub-dimension) and .78 for express factor (sub-dimension) (Trub & Barbot, 2019). In the current study, Cronbach's Alpha reliability coefficient was found .77 for escape factor (sub-dimension) of the MMQ Turkish form and .86 for the express factor (sub-dimension). Both values for the Turkish form are above the cut-off value (.70) which is widely recommended for Likert-type scales (Robinson, 2018). Also, item-total correlations of the Turkish form items were ranged between .70 and .87. It is seen that all items were quite above the recommended cut-off value .40 (Nunnally & Bernstein, 1994). Finally, within the scope of reliability analysis, test-retest reliability of the MMQ Turkish form was examined. 88 university students fill the scale again four weeks after the first data collection. The test-retest reliability coefficient of the measurement tool was .82 in the escape factor (sub-dimension) and .85 for express factor (sub-dimension). The coefficients .80 and above, indicating that the Turkish form of the MMQ has sufficient test-retest reliability (Kline, 2000; Robinson, 2018).

Conclusion

Consequently, findings of the reliability and validity analyzes point out that psychometric properties of the original questionnaire and Turkish form are similar. From this point of view, it

is believed that the MMQ Turkish form can be used in academic studies and field studies aiming to determine the messaging motivation of university students.